Taksi

Morgane Dujmovic

U **Lipi** je priljev taksija stalan, a vozila se izmjenjuju da bi muškarce smještene u kampu prevezla do centra Bihaća. „To je posao koji ne staje, 24 sata dnevno“, kaže mi jedan od njih. Putovanja u grad su česta, da bi se nabavile potrepštine, posjetili rođaci u obiteljskom kampu ili okušala sreća u **gejmu**. Uvijek su tamo jedan do pet automobila koji čekaju da se napune: svaka vožnja košta 20 eura, pa više putnika ide jednim vozilom da bi podijelili trošak. Ispred kampa, vizitke za taksi vozila prekrivaju prljavi pod.

Taksiji ispred kampa Lipa, travanj 2024. Foto: Morgane Dujmovic

Prema riječima jednog od vozača, neki vozači ne taje da se radi o vrlo unosnom poslu i da zarađuju na migrantima. Drugi, malo prizemljeniji, naširoko opisuju ne tako profitabilan, a ujedno i prilično rizičan posao:

> Kad se uzme u obzir gorivo i svaki put kad završiš na krivom mjestu, na kraju dođeš na nulu. (…) Prije pet ili šest godina ako nekoga prebaciš samo do autobusne stanice, a kamoli do granice, mogli su te uhititi i strpati u zatvor. To se dogodilo mom kolegi, ali sam i ja morao na sud. Ovo je jedino mjesto na svijetu gdje te mogu zatvoriti zbog krijumčarenja ljudi, a da nisi ni prešao granicu!

Pravni okvir u BiH zapravo je omogućio kažnjavanje prijevoza ilegalnih migranata, što je za rezultat imalo nekoliko zatvorskih kazni za taksiste. Pravni je okvir također uvelike pridonio **kriminalizaciji** pomoći ljudima u pokretu koja se ne pruža kroz kanale humanitarnih organizacija koje su partneri vlasti. Na ovaj su način vlasti suzbile i spontane akcije lokalnog stanovništva te distribucije koje su provodile neovlaštene nevladine organizacije (dakle, kroz administrativne prepreke, tužbe, konfiskaciju putovnica, protjerivanje stranih volontera). Izvještaj *Accused of Solidarity. A Report on Incidents of Criminalisation* donosi podatke o kriminalizaciji članova Border Violence Monitoring Network kroz više godina.

Nedavno je donesena odluka koja, čini se, donekle fleksibilizira zabranu prijevoza migranata. On je dopušten samo u okviru profesionalne prakse taksista, a iznos novčane kazne ostao je dovoljno nizak da ta aktivnost bude isplativa (oko stotinu eura). Zbog toga se sve više stanovnika Bihaća odnedavno posvećuje ovoj aktivnosti, pa je do kraja 2023. godine, prema *Courrier des Balkans*, izdano više od stotinu novih taksi licenci.

Unatoč pragmatičnosti lokalaca, srdačne odnose između vozača i muškaraca smještenih u Lipi potvrđuju empatične izjave koje sam zabilježila:

> Pomažemo im, radi se o novcu, ali im ipak pomažemo. Imaju ogromne probleme pri prelasku granice. Hrvatska policija ih tuče, uzima im novac i **mobitele**, pušta pse na njih. Vidio sam to nasilje na svoje oči.

Osim toga, ljudi u pokretu koje je hrvatska policija vratila s granice do službenog kampa u Lipi moraju doći natrag o svom trošku. Ili će hodati dva dana ili će pozvati taksi. Taksisti ponekad prihvaćaju da im vožnju (s oko stotinu eura) plate naknadno.

Poput većine stanovnika Bihaća, i taksisti postaju nehotični svjedoci represivnih praksi hrvatske policije i strategija kontrole EU na njezinim jugoistočnim granicama.

19. 9. 2025.

Tekst je preuzet iz serije istraživačkih članaka „Ako si na krivoj obali, rijeke su smrtonosne“ koji su prethodno objavljeni na portalima *Mediapart*, *Le Courrier des Balkans*, *visionscarto.net* i *Migreurop*. Ti su članci nastali na temelju terenskih istraživanja u proljeće 2024. godine u nekoliko zemalja: Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Albaniji. Tekst je poslan svim sugovornicima, a oni su, da bi se sačuvala njihova anonimnost, uz pristanak, imenovani nasumično dodijeljenim slovima.

Autorica želi zahvaliti osobama u bijegu koje je srela na putovanjima tim zemljama i duž njihovih rijeka, ljudima iz kolektiva, udruga, sveučilišta i institucija s kojima je razgovarala, kao i Louisu Fernieru, Romainu Koselleku, Evi Ottavy, Elsi Putelat i Marijani Hameršak na njihovim neprocjenjivim doprinosima prije i tijekom ovog terena.